

LUOMAKUNTAHANKE - Lapset ja nuoret pelastavat maapallon

Iloa luonnosta ja eläimistä! Lasten ja nuorten yhdenvertaisuuden edistäminen ympäristötietoisuudessa ja vaikutusmahdollisuuksien lisääminen omaan elinympäristöön

Hankeraportti 2018–2020

Helsingin NNKY

Helsingin NNKY on osa ekumeenista, valtakunnallista ja kansainvälistä tyttöjen ja naisten YWCA-liikettä, jossa luodaan väkivallatonta ja turvallista maailmaa pyrkimällä ymmärtämään erilaisuutta. YWCA-NNKY-liike luo mahdollisuuksia eri-ikäisten naisten ja tyttöjen kohtaamiselle ja vuorovaikutukselle. Tavoitteena on tyttöjen ja naisten aseman parantaminen kaikkialla maailmassa. Liike edistää tyttöjen ja naisten oikeuksia, tasa-arvoa, kristillistä vieraanvaraisuutta ja palvelua, sekä yksilön kokonaisvaltaista henkistä ja hengellistä voimaantumista. Tyttöjen ja naisten ääni, kertomukset ja tarinat muodostavat yhteisön perustan. Liike on pysynyt ajan hengessä ja viime vuosikymmeninä sen arvoihin on kuulunut myös kestävä kehitys.

Helsingin NNKY:n yksi tärkeä painopiste vuosina 2018–2020 oli kestävän kehityksen tavoitteille perustava Luomakuntahanke.

Tavoitteet

Luomakuntahankkeen tarkoituksena on ollut, että lapset ja nuoret kokevat iloa luonnosta ja eläimistä, jolloin heissä herää myös syvä huolenpito ja vastuu koko luomakunnasta. Osalla lapsista ja nuorista on suuri huoli tulevaisuudesta, erityisesti ilmastonmuutoksesta ja muista ympäristöongelmista. Nykylapset ja -nuoret joutuvat selviytymään ongelmien seurausten kanssa, mutta he ovat myös avainasemassa niiden ratkaisemassa. Hankkeella haluttiin lisätä lasten ja nuorten vaikutusmahdollisuuksiaan ja ennen kaikkea uskoa ja luottamusta siihen, että ongelmat ovat voitettavissa. Kaikki tämä haluttiin tehdä positiivisessa hengessä: iloa luonnosta ja eläimistä!

Toiminnalla oli neljä tavoitetta:

Tavoite 1: Lasten ja nuorten ajattelutaitojen ja itseluottamuksen vahvistaminen

Tavoite 2: Lasten ja nuorten yhdenvertaisuus ympäristötietoisuudessa

Tavoite 3: Lasten ja nuorten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen

Tavoite 4: Lasten ja nuorten tulevaisuususkon vahvistaminen

Eri taustoista tulevilla lapsilla ja nuorilla voi olla suuria eroja lähtötiedoissa ja suhtautumisessa kestävään kehitykseen. Luomakuntahankkeen perusarvona oli, että oikeus ympäristötietoisuuteen ja luontokokemuksiin kuuluu kaikille lapsille ja nuorille.

Taustatieteinä toiminnalle olivat monitieteinen ympäristöntutkimus sekä erityisesti ympäristöfilosofia ja ekoteologia. Kokonaisuutta voidaan kutsua myös ympäristösivistykseksi: tavoitteena oli lasten ja nuorten ympäristötietoisuuden edistäminen vahvistamalla heidän positiivisia arvojaan ja asenteitaan luontoa ja eläimiä kohtaan. Tätä tavoiteltiin elämyksellisellä toiminnalla metsässä, eläinten parissa ja merellä. Menetelmänä oli myös yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Tarkoitus oli työstää ja julkaista lasten ja nuorten omia kannanottoja, näkemyksiä ja mielipiteitä. Näitä menetelmiä käyttäen luomakuntahankkeessa tavoiteltiin sitä, että lasten ja nuorten ajattelutaidot kehittyvät, jolloin yhdenvertaisuus ympäristötietoisuudessa lisääntyy sekä lasten ja nuorten vaikutusmahdollisuudet kasvavat. Näin myös heidän tulevaisuususkonsa vahvistuu.

Tavoitteena oli erityisesti edistää lasten ymmärrystä ja kiinnostusta luonnon monimuotoisuuden tärkeyteen, eettiseen kuluttamiseen, eläinten oikeuksiin ja muihin ekologisiin arvoihin sekä kestäväan kehitykseen. Menetelminä haluttiin käyttää ajatus- ja taidepajoja, argumentaatioharjoituksia ja käsiteanalyysyjä sekä käsitetaidetta lasten ikätasolle sovelletusti sekä elämyksellistä suhdetta luontoon ja eläimiin. Tavoitteiden toteutumista on avattu Laadulliset tulokset -osiossa.

Toteutus

Luomakuntahankkeen tärkeimpänä toteutusmuotona olivat lasten kerhotoiminta ja loma-ajan lloa luonnosta ja eläimistä -leirit. Lisäksi tavoitteena oli järjestää nuorten ympäristöklubeja. Toteutuksessa käytettiin pohdinnallisia, toiminnallisia ja kokemuksellisia harjoituksia ikätasolle soveltuvasti. Leirien ja kerhojen tuloksia on kuvattu Laadulliset tulokset -luvussa.

Toiminnan ajateltiin alun perin olevan vain tytöille suunnattua, ajatuksena erityisesti tyttöjen kannustaminen luonnontieteellisesti suuntautuneeseen ajatteluun ja ympäristönsuojeluun. Kerhotoiminta kuitenkin suunnattiin kaikille sukupuolille. Yhdistyksen vahva tyttöerityisyys ja tyttötyö näkyivät sen sijaan luomakuntaleireillä, jotka olivat tyttöleirejä sekä käytännön syistä että tyttötyön erityisen luonteen vuoksi. Leireille osallistui huomattavassa määrin maahanmuuttajataustaisia tyttöjä, jotka eivät kulttuurisista tai uskonnollisista syistä välttämättä voi osallistua samoille leireille poikien kanssa.

Leiritoiminta (luomakuntaleirit)

Loma-aikojen toimintana kehitettiin Iloa luonnosta ja eläimistä -luomakuntaleirejä sekä päiväleiritoimintana että yöleireinä. Joka vuosi järjestettiin kesäloman aikana kahdesta kolmeen päiväleiriä ja kolmesta neljään yöleiriä. Lisäksi syyslomaviikolla oli vuosittain yksi päiväleiri. Yöleirejä järjestettiin Helsingin nuorisopalvelujen leirikeskuksissa ja päiväleirit yhdistyksen omissa tiloissa.

Kerhotoiminta

Luomakuntahanketta toteutettiin luonto- ja eläinteemaisilla kerhoilla. Ne oli suunnattu 7–12-vuotiaille lapsille vaihtelevin painotuksin (7–9, 8–10 tai 10–12-vuotiaat). Kerhot kokoontuivat Helsingin nuorisotalojen tai koulujen tiloissa. Jälkimmäiset toteutettiin yhteistyössä koulujen kanssa. Tärkeä osa hanketta oli myös kestävän kehityksen tuominen entistä enemmän osaksi yhdistyksen kaikkea kerhotoiminta.

Ympäristöklubi

Ympäristöklubi-toiminta haluttiin kohdentaa nuorten ikäryhmälle (17–29-vuotiaat). Ympäristöklubiin oli tarkoitus ajankohtaisia alustajia ja vierailijoita sekä käydä syvällisiä filosofisia ja ekoteologisia, syväekologisia ja ekososiaalisia keskusteluita ajankohtaisista ekologisista ja ekumeenisista kysymyksistä. Ympäristöklubeja ei kuitenkaan lopulta pystytty toteuttamaan puuttuvien resurssien takia.

Resurssit

Hankkeelle palkattiin 1.3.2018 alkaen koordinaattoriksi VTM Katri van Wensen. Hän on työskennellyt Luomakuntahankkeen parissa 40–80 % työajalla. Koordinaattorin tehtäviä ovat olleet leirien järjestäminen, kerhotoiminnan koordinointi, ohjaajien rekrytointi ja kouluttaminen, materiaalipankin koostaminen, ohjausryhmän koollekutsuminen sekä Helsingin NNKY:n edustaminen SATAKOLKYT-hankkeessa.

Koordinaattorin tukena ja mukana kehittämistyössä ja materiaalipankin työstämisessä on ollut yhdistyksen toiminnanjohtaja, FT, ympäristöfilosofian dosentti Leena Vilkkä sekä yhdistyksen hallitus. Lisäksi hankkeelle perustettiin ohjausryhmä, johon kuuluivat teologian tohtori Pauliina Kainulainen (ekoteologia), emeritusprofessori Yrjö Sepänmaa (ympäristöestetiikka) ja psykologi, kasvatustieteen lisensiaatti FM Riitta Wahlström (ympäristökasvatus). Ohjausryhmä toimi hankkeen

tieteellisenä asiantuntijana. Ryhmä kokoontui noin puolivuositain, yhteensä seitsemän kertaa. Jäsenille ei maksettu palkkioita.

Määrälliset tulokset

Vuosina 2018–2020 Helsingin NNKY on järjestänyt yhteensä 21 iloa luonnosta ja eläimistä -leiriä, joihin on osallistunut yhteensä 266 tyttöä, iältään 9–12-vuotiaita, sekä kolmetoista luonto- ja eläinteemaista kerhoa, joilla on tavoitettu yhteensä 119 iältään 7–12-vuotiasta lasta. Hankkeen toiminnassa oli mukana yhteensä 35 leiri- ja kerhonojajaa, joista suurin osa oli alle 29-vuotiaita ja yli puolet 16–18-vuotiaita. Lisäksi vuosina 2019 ja 2020 järjestettiin kaikille yhdistyksen kerhonojajille suunnatut koulutukset luontotoiminnasta ja kestävästä kehityksestä. Niissä oli yhteensä 19 osallistujaa.

Osallistujamäärät toiminnassa kasvoivat ensimmäisen vuoden jälkeen, kun varsinkin kerhotoiminta saatiin kunnolla käyntiin. Vuonna 2020 osallistujamäärä sen sijaan pysyi lähes samana kuin edellisvuonna, vaikka leirejä oli yksi enemmän. Tämä johtui COVID19-pandemiasta ja sen aiheuttamien rajoitustoimista. Sekä päiväleirit että kesän ensimmäinen yöleiri olivat täyttyneet jo aikaisin keväällä, ennen rajoitustoimien alkamista. Osa vanhemmista halusi kuitenkin myöhemmin perua lapsensa leiriosallistumisen koronatilanteen takia. Kesän myöhemmille leireille sen sijaan alkoi tulla ilmoittautumisia vasta muutama viikko ennen niiden alkamista eli silloin, kun niiden toteutuminen lopullisesti varmistui. Lisäksi kesän aikana tehtiin useampia perumisia lapsen flunssaoireiden takia.

Määrälliset tulokset on kuvattu myös oheisiin taulukoihin.

	2018	2019	2020	Yhteensä
Yöleirien määrä	3	3	4	10
Päiväleirien määrä	3	4	4	11
Leiriläisiä yhteensä	83	89	94	266

	Kevät 2018	Lukuvuosi 2018-19	Lukuvuosi 2019-20	Syksy 2020	Yhteensä
Kerhojen määrä	1	4	4	4	13
Kerholaisia yhteensä	3	35	37	44	119

Laadulliset tulokset

Tässä osiossa kuvataan hankkeen laadullisia tuloksia. Niiden arviointiin on käytetty leiriläisiltä ja ohjaajilta kerättyä palautetta. Lapsilta kerättiin kirjallista palautetta, jossa kysyttiin mistä osallistajat

olivat pitäneet ja mistä eivät, mitä he olivat oppineet ja mikä oli kiinnostavaa. Lisäksi oli avoin kohta muille kommenteille. Vastaukset olivat enimmäkseen hyvin lyhyitä. Palautteen lisäksi arvioitiin leiriläisten tuottamia tekstejä ja piirustuksia, vuosittaisia leiri- ja kerhoraportteja sekä ohjaajien ja koordinaattorin kirjaamia havaintoja ohjelmista, keskusteluista sekä lasten kysymyksistä ja ajatuksista. Palaute tai osallistujien mielipiteet viittaavat tässä osiossa sekä kerättyyn kirjalliseen palautteeseen että kerättyyn ja spontaaniin suulliseen palautteeseen.

Toiminnassa haluttiin kasvattaa osallistujien ympäristötietoisuutta, kestävän kehityksen tuntemusta ja ajattelutaitoja. Kehitystä arvioitiin havainnoimalla lasten oppimista, kiinnostusta teemoihin, oivalluksia ja ajatuksia. Palautteessa valtaosa kertoi oppineensa uutta leirien tai kerhokauden aikana. Monella osallistujalla oli paljon ajatuksia eläinten- tai ympäristönsuojelusta sekä vahva näkemys siitä, mitä pitäisi muuttaa. Varsinkin eläinten oikeudet herättivät ajatuksia ja niistä haluttiin keskustella. Lapset pohtivat sitä, mitä eläinten oikeudet ovat ja mitä kaikkia eläimiä ne koskevat. He olivat sitä mieltä, että vastaus on kaikkia eläimiä, jopa puluja. Eläimistä keskustelu kulki usein niiden elinympäristöihin ja sitä kautta yleisemmin luonnonsuojelun tärkeyteen. Havaittiin, että kiinnostus eläimiin voi olla kimmoke, joka saa lapset kiinnostumaan ympäristöasioista laajemminkin. Itseluottamuksen kasvua arvioitiin havainnoimalla osallistujien saamia onnistumisen kokemuksia toiminnassa. Uudenlaiset eläin kohtaamiset, esimerkiksi ratsastamaan uskaltautuminen ensimmäistä kertaa, toivat usealle osallistujalle kokemuksen pelon voittamisesta ja onnistumisesta. Lisäksi toiminta ryhmässä ja tutustuminen muihin osallistujiin tai ohjaajiin kasvattivat itseluottamusta

Luomakuntahankkeen keskeinen tavoite oli edistää yhdenvertaisuutta ympäristötietoisuudessa. Sen toteutumista on arvioitu tutkimalla toiminnan osallistujarakennetta. Toiminnan haluttiin olevan aidosti avointa kaikille. Tätä tavoitetta edistettiin esimerkiksi mainostamalla toimintaa lastensuojelun asiakasperheille sosiaalityöntekijöiden kautta. Luonto- ja eläinkerhot olivat täysin maksuttomia. Leireillä osallistumismaksut olivat pienet. Perheillä oli myös mahdollisuus pyytää maksusta alennusta tai vapautusta, jos he kokivat sitä tarvitsevansa. Alennusta haettiin 16 ja vapautusta 19 lapsen kohdalla. Ne myönnettiin kaikille hakijoille. Tästä mahdollisuudesta iloittiin ja se tuli tarpeeseen. Esimerkiksi vuonna 2020 osassa perheitä vanhempi tai molemmat oli lomautettu tai menettänyt työnsä kevään aikana COVID19-pandemian aiheuttamien rajoitustoimien takia. Osallistujien sosioekonomisia taustoja ei selvitetty tai tilastoitu. Ilmoittautumistietojen perusteella voitiin kuitenkin päätellä, että osallistujiksi saatiin lapsia eri puolilta Helsinkiä sekä erilaisista perheistä ja kulttuurisista taustoista, esimerkiksi yhden vanhemman perheistä ja maahanmuuttajaperheistä. Leireille osallistui myös lapsia, joilla oli erityistarpeita tai vain vähäinen suomen kielen taito.

Leireillä harjoiteltiin vaikuttamistaitoja tekemällä vaikuttamisjulisteita lasten itse valitsemistaan aiheista ja miettimällä, mitä jokainen itse voi tehdä eläinten tai luonnon hyväksi. Näistä teemoista keskusteltiin myös kerhoissa. Julisteisiin tytöt kirjoittivat ohjeita, miten suojellaan Itämerä tai julistivat, että eläimillä on oikeudet, lemmikeistä pitää huolehtia ja uhanalaisia eläimiä suojella. Muutamalla leirillä lapset harjoittelivat vaikuttamistaitoja kirjoittamalla kirjeitä aiheesta, johon he itse halusivat muutosta. Leiriläiset osoittivat kirjeensä virkamiehille, kaupungin päättäjille tai yrityksille. Kirjeissä vaadittiin lisää roska-astioita kaupunkiin, enemmän kasvisruokaa kouluihin tai ympäristöystävällisempiä pakkausmateriaaleja. Ympäristöä huomioitiin myös konkreettisilla teoilla, kuten roskien keruu rannoilta ja kierrätys. Lisäksi ympäristöystävällisyys huomioitiin hankinnoissa ja leiriruoissa. Ympäristötekojen teko tai niistä keskustelu sekä vaikuttamiskirjeiden kirjoitus vahvistivat lasten tunnetta siitä, että heidän omilla teoillaan on vaikutusta.

Toiminnan tavoitteena oli, että osallistujat kokevat iloa luonnosta ja eläimistä ja sitä kautta kiinnostuvat ympäristöstä ja sen suojelusta. Leireillä ja kerhoissa oleskeltiin luonnossa: metsässä, puistoissa sekä meren ja järven rannalla. Lapsilla oli luonnossa vapaa-aikaa, mikä kannusti heitä käyttämään luovuuttaan ja keksimään itse tekemistä. Luonnossa hiljentymisen ja esimerkiksi oman voimapuun etsiminen rauhoittivat lapsia. Osallistujille siis pystyttiin tarjoamaan monenlaisia luontokokemuksia. Lisäksi lemmikkivieraat ja muut kohtaamiset eläinten kanssa ilahduttivat ja olivat monelle leirin tai kerhokauden kohokohtia.

Leiri- ja kerhonohjaajien merkitys oli hankkeessa huomattava. Oli hienoa, että monet heistä olivat nuoria, koska tavoitteena oli myös nuorten ympäristötietoisuuden kasvattaminen. Ohjaajat oppivatkin paljon ohjatessaan lapsia. Toisaalta nuorten ohjaajien pedagogiset taidot olivat ymmärrettävästi rajalliset. Heillä oli paljon luovuutta ja ideoita toiminnalliseen tekemiseen, mutta keskusteluttaminen koettiin hankalaksi. Siksi ajatuspajoja ei pystytty toteuttamaan hankesuunnitelman mukaisessa laajuudessa, vaikka keskustelua jokaisella leirillä olikin. Toisaalta havaittiin myös, että osallistujien kyky ja halu keskittyä keskusteluun ja pohtimiseen oli rajallinen ja vaihteli paljon osallistujien välillä. Tilanne olisi saattanut olla toinen, jos ympäristöfilosofian puolta olisi enemmän korostettu esimerkiksi leirimainonnassa. Mukaan olisi ehkä tullut enemmän niitä, joita pohdiskelu erityisesti kiinnostaa. Mutta toisaalta haluttiin, että leirit ovat kaikille avoimia ja osallistujia olisi erilaisista taustoista. Tämän ajateltiin edistävää yhdenvertaisuutta parhaiten. Haluttiin mieluummin tarjota luontokokemuksia ja ympäristötietoutta monenlaiselle joukolle lapsia kuin hyvin syvällistä pohtimista vain sellaisille lapsille, joita teemat kiinnostavat jo valmiiksi. Ratkaisuna oli monipuolinen ohjelma, jossa teemoja lähestyttiin eri keinoin; keskustelun lisäksi kilpailujen, leikkien ja muiden toiminnallisten aktiviteettien kautta. Myös taiteentekeminen

havaittiin toimivaksi keinoksi käsitellä eri teemoja ja herätellä ajatuksia. Päiväleireillä esimerkiksi pohdittiin taiteen avulla, mitä luomakunta tarkoittaa. Yöleireillä Itämeri 2050 -aihe sai lapset itse miettimään, miltä Itämeri näyttää tulevaisuudessa.

Leirit

Iloa luonnosta ja eläimistä -leirien ohjelmalla oli kolme keskeistä teemaa: eläimet, metsä ja Itämeri. Teemoja lähestyttiin eri leireillä osin samoin osin eri menetelmin. Leiriläisiä tutustutettiin eläinten oikeuksiin mielipidejanaan ja keskustelujen avulla. Leireillä tehtiin retkiä eläinkohteisiin, kuten kotieläinpihalle, ratsastustallille ja kissakahvilaan, ja päiväleireillä kävi lemmikkivieraita. Urheilullisena ohjelmana oli eläinjumppa, jossa matkittiin eri eläinten liikkumistapoja.

Jokaisella leirillä tehtiin retki merenrannalle. Erilaisten tehtävien ja keskustelun kautta lapset saivat lisää tietoa Itämerestä ja sen suojelusta. Ohjelmissa hyödynnettiin Satakolkkyt-hankkeen materiaalia ja toimintavinkkejä, esimerkiksi rantojen siivousta. Muutamalla leirillä demonstroitiin myös öljyonnettomuutta ja öljyntorjuntaa pesuvadissa. Leireillä tehtiin myös retkiä lähiluontoon ja metsään. Niillä harjoiteltiin lajien tunnistusta ja luonnon havainnointia sekä opittiin jokamiehenoikeuksista. Luonnossa ollessa leiriläiset keksivät myös omaehtoista tekemistä eivätkä aina kaivanneet ohjattua toimintaa. Metsässä oli esimerkiksi hauska poimia mustikoita.

Lapset pitivät ohjelmasta ja olivat kiinnostuneita leirien teemoista. Leireillä oli monenlaisia lapsia. Monet olivat hyvin tietoisia muun muassa ilmastoasioista ja luonnonsuojelusta. Osa teemoista oli siis jo tuttuja, mutta se ei haitannut. Tytöt olivat innostuneita käsittelemään itselleen tärkeitä aiheita. Osa leiriläisistä olisi voinut keskustella jokaisesta teemasta pitkäänkin, osalle oli vaikea istua paikallaan ja keskittyä keskustelemaan. Siksi ohjelmassa panostettiin monipuolisuuteen ja sieltä löytyi niin ryhmä- kuin yksilötoimintoja, keskustelua, luonnon tutkiskelua, pelejä, leikkejä ja kilpailuja. Nämä kaikki edesauttoivat ryhmähengen syntymistä leiriläisten välille.

Palautetta kerättiin osallistujilta leirin lopuksi. Se oli erittäin positiivista. Tyttöjen mielestä parhaimpia juttuja olivat vesiaktiviteetit, retket, lemmikkivieraat, eläinenoikeuspeli ja iltahjelmat. Eniten leiriläisille jäi mieleen, mitä eläimiä he olivat nähneet tai mitä he olivat oppineet eläinten oikeuksista, Itämeren suojelusta tai jokamiehenoikeuksista. Muutamia leiriläisiä oli, jotka eivät erityisesti pitäneet retkeilystä ja olisivat mieluummin olleet puhelimen ääressä. Heitäkin kuitenkin aktivoitiin ohjelmiin mukaan ja he saivatkin uusia kokemuksia leirin aikana. Myös vanhemmilta saatiin kiittävää palautetta. Yhtenä kesänä sitä kerättiin systemaattisesti lomakkeella, joka lähetettiin kaikille, mutta vastauksia tuli todella vähän. Vanhemmat antoivat kuitenkin

palautetta spontaanisti, sekä suullisesti että sähköpostilla. Vuonna 2020 useampi kiitti siitä, että leirit sittenkin järjestettiin. Muutamilta vanhemmilta ja leiriläiseltä tuli erityistä kiitosta pienistä erityisjärjestelyistä ja hyvästä yhteydenpidosta leirin aikana. Palautetta kerättiin myös ohjaajilta. Heidän mielestään leireillä pystyttiin käsittelemään tyttöjä kiinnostavia teemoja. Ohjaajat pitivät siitä, että saivat itse suunnitella ohjelmaa ja heistä oli hauskaa viettää aikaa lasten kanssa.

Ohjelmassa olisi voinut olla vielä enemmän luonnon havainnointia ja hiljentymistä, esimerkiksi kunnioittava hetki metsälle. Myös eläimistä olisi voinut olla vielä enemmän tietoa, tai lisää mahdollisuuksia itse koskea eläimiä ja hoitaa niitä. Nyt esimerkiksi kotieläinpihalla ei tällaista mahdollisuutta ollut.

Leiriläisille onnistuttiin tarjoamaan uusia elämyksiä, kuten ruoanlaitto metsässä. He saivat onnistumisen kokemuksia ja uusia kavereita. Ohjaajat onnistuivat hienosti työssään ja olivat selvästi leiriläisille tärkeitä. Moni tyttö sanoi, että ohjaajia tulee leirin jälkeen ikävä. Leireillä viihdyttiin hyvin. Joidenkin mukaan ne olivat ”kesän paras juttu”. Leireillä onnistuttiin lisäämään kiinnostusta luontoon. Osallistujille jäi ohjelmista monia asioita mieleen, ja he pitivät leirien teemoja tärkeinä. Moni iloitsi siitäkin, että leirin aikana ei syöty eläimiä. Myös ennakkoluuloja voitettiin esimerkiksi kasvisruoan tai roskien keruun suhteen; se mikä vaikutti tylsältä, olikin lopulta kivaa. Leirien suurimpia onnistumisia oli se, että tytöille pystyttiin tarjoamaan mielekästä tekemistä. Vuonna 2020 tämä tuntui erityisen tärkeältä poikkeuksellisen ja vaikean kevään jälkeen.

Kerhot

Luonto- ja eläinkerhoissa hyödynnettiin lähiluonnon tarjoamia mahdollisuuksia retkeilyyn ja toiminnallisiin harjoituksiin. Retkillä havainnointiin luontoa. Lisäksi tehtiin taidetta luonnonmateriaaleista, opittiin eläimistä ja niiden hoidosta, vierailtiin eläinkohteissa ja tavattiin lemmikkivieraita. Erilaisia teemoja kuten Suomen luonto, uhanalaiset eläimet ja eläinten oikeudet ja suojelu käsiteltiin myös leikkien, tietovisojen ja taiteen avulla. Varsinkin toiminnalliset aktiviteetit olivat suosittuja, mutta monessa kerhossa oli myös lyhyitä keskustelutuokioita osana ohjelmaa. Ympäristönsuojelu opeteltiin käytännönläheisten esimerkkien avulla, esimerkiksi jätteiden lajittelu tai paperin säästäminen askartelussa. Kun nämä olivat osana jokaviikkoista kerhotoimintaa, niistä tuli osallistujille tapa.

Kerhotoiminta sujui hyvin ja osallistujat viihtyivät. Myös vanhemmilta tuli kiittävästä palautusta sekä sähköpostitse että suullisesti. Haasteena oli kuitenkin osallistujamäärien vaihtelu. Osassa kerhoja

osallistujia oli paljon, osaan ei mainostamisesta huolimatta tullut kuin kahdesta neljään lasta. Vaihtelu oli suurta jopa silloin, kun kyseessä sama kerho samassa paikassa, mutta eri lukuvuosi. Havaittiin, että erilliset luonto- ja eläinkerhot voivat olla vaikeammin lähestyttäviä kuin yhdistyksen perinteiset kokki- tai taidekerhot. Kokkikerhot olivat myös kouluuyhteistyössä monen koulun toive. Siksi kokeiltiin myös yhdistettyjä kokki- ja luontokerhoja. Niissä luontopainotus jäi vähemmälle huomiolle, mutta oli kuitenkin mukana. Yhdistelmäkerhoissa nähtiin potentiaalia, sillä ruoan ekologiset kytkennät ovat hyvin moninaiset. Niiden käsittely esimerkiksi erilaisten ruokavalioiden, ruoan alkuperän tai pakkausmateriaalien näkökulmasta tarjosi mahdollisuuden herätellä ajatuksia ja sitä kautta ajattelutaitojen kehittymiseen.

Luomakuntahankkeen yhtenä keskeisenä tavoitteena oli luontoteemojen ja kestävän kehityksen ulottaminen varsinaisten luonto- ja eläinkerhojen lisäksi yhdistyksen muuhunkin kerhotoimintaan. Tästä syystä keväällä 2019 ja 2020 järjestettiin kerhonohjaajien jatkokoulutukset, joiden aiheena oli erityisesti ympäristön kestävän kehityksen huomiointi kerhotoiminnassa. Tämä näkökulma huomioitiinkin jollain tavalla jokaisessa yhdistyksen kerhossa. Esimerkkejä tästä olivat muun muassa kierrättämisen ja lajittelun harjoittelu pelien avulla sekä niiden tärkeydestä keskustelu, kasvisruoan kokkailu ja kasvissyönnistä keskustelu, hävikin vähentäminen, kierrätysmateriaalien käyttö askartelussa, pakkausmerkintöihin tutustuminen ja keskustelu eettisestä kuluttamisesta. Myös kerhoissa tehtiin SATAKOLKYT-hankkeen mukaisia siivousretkiä rannalle. Niitä tehtiin kaikissa kerhoissa, ei vain luonto- ja eläinteemaisissa. Roskien keruu ei ajatuksena innostanut monia kerholaisia, mutta aktiviteetti koettiin lopulta hauskaksi ja palkitsevaksi. Tuntui hyvältä pitää huolta omasta lähiympäristöstä ja sitä kautta merestä.

Ympäristöklubit

Nuorten ympäristöklubitoimintaa ei missään vaiheessa pystytty toteuttamaan. Aluksi järjestämiseen ei ollut resursseja. Vuoden 2020 alussa suunnittelu kuitenkin käynnistyi yhteistyössä GLM Suomen ja Stadin ammatti- ja aikuisopiston kanssa. Ympäristö- ja kestävä kehitys -teemaiset työpajat oli jo valmisteltu, mutta koronavirustilanteen vuoksi ne peruuntuivat. Syksyllä yhteyshenkilöiden vaihdokset, muuttuneet työtehtävät sekä koronatilanteen aiheuttama kiire oppilaitoksessa estivät työpajojen toteuttamisen. Tilalle suunniteltiin yhdistyksen oman ympäristöklubi-illan järjestämistä loppusyksylle, mutta kiihtyneen pandemiatilanteen takia sekin päätettiin perua.

Materiaalipankki ja hankkeen taustatieteet

Luomakuntahankkeesta syntynyt aineisto on koottu materiaalipankiksi yhdistyksen nettisivuille. Siihen kuuluu hankkeen taustalla vaikuttaneita taustatieteitä esitteleviä artikkeleita, ohjeita kestävän kehityksen ja luontotoiminnan sisällyttämisestä lasten harrastustoimintaan, leirikäsikirja lloa luonnosta ja eläimistä -leirien järjestämiseksi sekä esimerkkejä lasten hankkeen aikana syntyneistä ajatuksista tekstien ja piirustusten muodossa. Materiaalipankkia täydennetään vielä loppuvuoden 2020 aikana. Kun se valmis, sitä markkinoidaan yhteistyökumppaneille, esimerkiksi muille NNKY-yhdistyksille. Materiaalipankin on tarkoitus hyödyttää kaikkia tahoja, jotka haluavat

toteuttaa ja kehittää vastaavanlaista, ympäristötietoisuutta herättävää ja ympäristötietoutta jalkauttavaa toimintaa lasten ja nuorten parissa.

Luomakuntahanke oli ennen kaikkea ympäristökasvatushanke. Leiriohjaajien koulutuksessa ja leireillä käytettiin Riitta Wahlströmin opettamia harjoituksia, joilla voi vahvistaa lasten luontosuhdetta. Hänen mukaansa luontoyhteysharjoitukset virittävät luovuutta ja ongelmanratkaisukykyä, itsetuntemusta sekä tunteiden ja omien arvojen tunnistamista, kiinnostusta luontoon ja asenteiden kehittymistä luonnonsuojelua kohtaan, keskittymiskykyä, tarkkaavaisuutta, aistitoiminnan herkimistä sekä kokonaisvaltaista hyvinvointia ja liikunnallisuutta. Näistä hyvinvointivaikutuksista myös keskusteltiin lasten kanssa.

Keskustelut lasten kanssa ja heidän rohkaisemisensa pohtimaan ja esittämään ajatuksiaan kumpusivat ympäristöfilosofiasta. Yhdistyksen toiminnanjohtaja Leena Vilkkä, ympäristöfilosofian dosentti, kirjoitti Luomakuntahankkeesta ja siihen liittyvistä teemoista esimerkiksi kolumneja YLE:lle. Yhdessä niistä hän peräänkuuluttaa luonto esineellistävän ajattelun tilalle uudenlaista ympäristöfilosofiaa, joka kunnioittaa maapallon kaikkia elämänmuotoja.

Hankkeessa pohdittiin lasten kanssa, mitä luomakunta tarkoittaa. Ympäristöestetiikan asiantuntija Yrjö Sepänmaa kirjoittaa materiaalipankkiin kuuluvassa artikkelissaan, että ”luomakunta on yhtä kuin maailma, universumi”. Se hahmottuu luontokappaleista koostuvaksi kokonaisteokseksi tai kokonaistaideteokseksi, jonka kauneus on kerroksellista: osista niiden yhdistelmiin, universumiin asti. Hän kirjoittaa myös luontorauhasta eli rauhasta luonnon kanssa. Kolilla julistettava Pax Natura merkitsee tasapainoista, sovinnollista suhdetta ihmisen ja kaikenlaisen luonnon välillä. Viestiä luonnon kauneudesta ja rauhaisasta suhteesta luonnon kanssa pyrittiin välittämään Luomakuntahankkeen osallistujille.

Ekoteologia tarkoittaa pohdintoja ihmisen luontosuhteesta, erityisesti kristillisen uskonperinnön valossa. Varsinkin lasten kanssa toimiessa tämä tarkoittaa hiljentymistä luonnossa, luonnon kiertokulun havainnointia, hyvän ja kohtuullisen elämän pohtimista sekä kiitollisuutta ja luomakunnan arvostusta. Näitä elementtejä käytettiin Luomakuntahankkeen toiminnassa. Hankkeessa ekoteologian asiantuntemuksesta vastasi Pauliina Kainulainen.

Lapset tuottivat hankkeen aikana paljon erilaisia piirustuksia, maalauksia ja tekstiä. Heille annettiin aina vain aihe, josta he saivat luoda oman näkemyksensä ja käyttää mielikuvitustaan. Lasten tuotoksissa näkyy paljon värikkäitä kuvia ihannetilanteesta, joissa eläimet hymyilevät ja luonto voi hyvin. Vastapainona oli surullisia kuvia, joissa ihmiset ovat vanginneet eläimiä ja saastuttavat luontoa. Esimerkiksi luonto kaupungissa -aihe sai aikaan iloisia kuvia, kun taas kaupunki ilman luontoa näyttäytyi ankeana, luonnottomana, jopa dystooppisena. Eläinten metsästämistä pidettiin pääosin huonona, mutta ajatukset siitä, saako eläimiä syödä, olivat ristiriitaiset. Luomakunnasta tehtiin pääasiassa harmonisia luontokuvia (esimerkit alla).

Esimerkkejä lasten julistuksista:

- Anna rauha eläimille
- Auta eläintä, jos se tarvitsee apua!
- Älä roskaa luontoa!
- Älä häiritse eläimiä!
- Vähentäkää metsästystä
- Eläimiä ei saa tappaa ilman hyvää syytä
- Suojele Itämerta!
- Puluja ei saa ajaa takaa

SATAKOLKYT

Osana Luomakuntahanketta Helsingin NNKY lähti vuonna 2018 mukaan ideoimaan SATAKOLKYT-yhteistyöhanketta (2019–2021), jonka toteuttajina on neljä nuorisotalon järjestöä (Helsingin NNKY, Pääkaupunkiseudun Partiolaiset ry, Pääkaupunkiseudun 4H-yhdistys, Helsingin Vihreät Nuoret ry) sekä Helsingin kaupungin ympäristötoiminnan nuorisotyöyksikkö. Tavoitteena on aktivoida kaikenikäisiä kaupunkilaisia liikkumaan lähiluonnossa ja samalla siivoamaan 130 kilometriä Helsingin

ainutlaatuista rantaviivaa. Kaupunkilaisille myös kerrotaan Itämerestä, sen tilasta ja suojelusta. Hanke on saanut paljon kiitosta ja positiivista palautetta sekä Kansanvalistusseuran vuoden 2019 sivistyspalkinnon. Luomakuntahankkeen koordinaattori on edustanut Helsingin NNKY:tä tämän hankkeen ohjausryhmässä. Luomakuntahankkeen leireillä ja kerhoissa on käsitelty Itämerta ja sen suojelua sekä kerätty roskia rannoilta.

Yhteenveto

Luomakuntahanke onnistui pääosin saavuttamaan tavoitteensa. Lapsille tarjottiin uusia elämyksiä ja positiivisia kokemuksia luonnossa ja eläinten parissa. Hanke edisti yhdenvertaisuutta ympäristötietoisuudessa saamalla mukaan lapsia monenlaisista taustoista. Lisäksi osallistujat saivat tietoa ympäristöstä ja kestävästä kehityksestä sekä vaikuttamistaidoista. Osalle tieto oli uutta, osalle se oli vanhan syventämistä. Tavoitteet saavutettiin monenlaisilla aktiviteeteilla sekä pohdinnalla ja keskustelulla toiminnan lisäksi tai sen lomassa. Havaittiin, että luonto ja ympäristönsuojelu kiinnostavat lapsia. Varsinkin eläinten oikeudet olivat teema, joka kiinnosti lapsia paljon.

Hankkeen suurin puute oli se, että toimintaa pystyttiin järjestämään vain lapsille ja nuoret jäivät kohderyhmästä puuttumaan. Toimintaa toteuttamassa oli kuitenkin paljon nuoria ohjaajia, jotka oppivat työssään paljon.

Luomakuntahankkeessa saavutetut asiat jäävät elämään materiaalipankin ja leirikäsikirjan muodossa. Kestävä kehitys ja luontotoiminta säilyvät edelleen osana Helsingin NNKY:n leiri- ja kerhotoimintaa. Samoin niitä on tarkoitus juurruttaa osaksi yhdistyksen muuta toimintaa. Tämä tarkoittaa esimerkiksi aikuisryhmiä ja kestävä kehityksen ja ympäristöfilosofian teemoja osana nuorten naisten toimintaa.

